

Tønsbergs

Blad

16. april

1985,

B - kronikken

fredag 16. april 1985

103320

Han ble dømt for å lide av «varig svekkede sjelsevner». Men han hadde fått nobelprisen i litteratur.

Man mente han ikke kunne være helt normal, og derfor brente man bøkene hans.

Man mente vel at bare normale mennesker kan skrive gode bøker, normale hverdagsmennesker som du og jeg. Men vi får ikke nobelprisen. Men vi er normale.

Han hadde et ordforråd som var betydelig større enn Shakespeares. Hvem sa at norsk er et fattig språk?

Han skapte mennesker som ikke kan dø — selv ikke på bålet. Han laget et større Norge, befolket de med personligheter som nådde langt utover Norges grenser, utvidet landet så det strakte seg helt til Frankrike, ja, til Russland, og enda til Amerika. Små fiskevær i den ugjestmilde, nordnorske naturen er blitt levendegjort for huløvede mennesker i Paris' stinkende bakgater, solbrente badegjester på Floridas strender, pelskledde, hutrende russere i Moskvass uendelige køer og stolte armenere til hest i Kaukasus. Med sin penn og sin dype innsikt i språkets grensesprende

gende og altomfattende verden har han dukket ned i nordmannens indre og lagt ham frem for resten av kloden som nordmann og verdensborger.

Ingen av oss kan forklare hvorfor hans personer blir så levende for oss, ingen av oss klarer å trenge inn i hans mystiske evne til å bruke språket til å befolke verden med mennesker som vi kan oppleve mer levende enn naboen som vi knapt hilser på.

Han brukte språket til å skape liv.

Og vi mente han hadde varig svekkede sjelsevner.

På skrivebordet sitt hadde han et glass med en skorpion som han ga en frukt hver gang den ble urolig. Da sprøytet den frukten full av gift og ble rolig igjen. Mens han så på denne giftsprutende skorpionen skrev han sitt verk om den fjellstø nordmann som aldri vek en tomme. Han måtte få ut noe av sin aggresjon mot det land han hadde måttet forlate, hans eget hjemland som ikke ville gi ham mulighet til å dikte, som hadde skuffet ham så voldsomt at han hadde flyktet i panikk. Men her, langt borte fra mistanke og

bakvaskelser, intrigemakeri og kameraderi, kunne han igjen dikte; skorpionen sprøytet ut gift, og han lot velte ut av seg all den bitterhet han lenge hadde båret på. Det ble mange personer ut av det. De omringet ham, men ikke før han festet dem til papiret, så fløy de ut og inntok Berlin og London, Paris og København, Tokio og Moskva. Det norske språket virket og befolket teaterscenene med virkelige, levende personligheter, ja, de var så levende at publikum raste mot dem, tok dem så alvorlig at de ikke fikk nattero for dem. Alle disse tankene som ble til ord, formet gjennom det norske språket, ble tatt inn i omkleddningsrom og kom ut i franske, engelske, tyske og russiske klesdrakter. Han var norsk, men i Norge kunne han ikke leve.

Ingen er vel i tvil om hvem det her dreier seg om. Våre to største diktere, Ibsen og Hamsum. To som har gjort Norge kjent ute i verden, har gitt det en plass på verdenskartet. Til dette har de brukt språket, et redskap som vi alle har for hånden, men som bare få av oss mestrer. At det norske språk

ikke er noe enhetlig begrep vet vi, men når vi tenker på den avgrunn det er mellom vår dagligdagse språkytring og de formuleringer vi finner hos ovennevnte forfattere som kan trylle frem de mest dramatiske situasjoner, de mest livaktige personer og de mest farverige steder, da kan vi virkelig lure på hva hemmeligheten er. Hvor-

utvalg blir nedsatt. Dette skal granskes, tiltak må settes i gang. Vi må lære oss norsk igjen. Vi må ha flere norsktimer i skolen. Det er konklusjonen. Det vil vel da si at vi må lese og skrive mer. Men er det her bare snakk om kvantitet?

Når man skal få frem et godt fotballag ser man seg om etter gode trenere. Kanskje må man

ferd med å bli utarmet, at våre elever og studenter ikke kan bruke språket, bør vi ikke da se oss om etter de beste lærere?

Kommisjonen som skulle utrede behovet for en sterkere norskundervisning sier bl.a.:

«Den «høye» kulturen er på vikende front i Vesten. Som en naturlig følge av dette må skolen på noe vis sette den visuelle kommunikasjon og triviallitteraturen på dagsordenen — ellers blir skolen i verste fall en anakronisme.»

På denne måten skal vi styrke det norske språk: Ved å lese triviell litteratur skrevet av hvemsomhelst, fordype oss i et middelmådig språk og klisjefigurer som ikke en gang er personligheter. Dessuten skal vi få mer tid til å se på bilder, for bilder er jo også kommunikasjon, og det er det det skal dreie seg om i det nye opplegget for norskfaget: Kommunikasjon, mediekunnskap. «Kvasipedagogikk» kaller Edvard Hoem dette i en kronikk i Aftenposten tidligere denne måned. Jeg er enig. Skulle man som norsklærer driste seg til å trekke frem gamle Ibsen, eller for ikke å snakke om, den utgamle Wergerland, som man er så freidig å anklage for språklig innsikt og dikterisk talent, ja, da står man altså i fare for å bli anakronistisk.

Hos de gamle grekere var hybris den verste dødssynd. Hybris, eller overmot, kunne føre til gudenes straffedom, og den kunne være så hard at den la hele byer i ruiner. Til grunn for det utdraget jeg har sitert ovenfor skimter jeg et hovmod så stort at jeg er redd gudene vil ta sin hevn. For hva er det vel annet enn hovmod når man setter dagens kommunikasjonsformer opp som mønster for språklig innsikt og ikke en gang skuler til gårdsdagens — og dagens for den saks skyld — mesterverker, når disse som gjennom årtier har inspirert mennesker til død og kunstverk blir avfeid som anakronistisk? Det er å fornekte historien. Og verre samfunn enn vårt har fått lide for den dødssynden.

At Ibsen en gang måtte flykte landet, og at Hamsum ble stengt inne på psykiatrisk klinikk har vi prøvet å dekke over ved å gi dem den plass de fortjener i litteraturhistorien, men om vi nå skyver dem til side til fordel for dagens triviallitteratur og billedmedia, ja, da er jeg redd for at vi er med på å utrydde det norske språk for godt, uansett hvor mange norsktimer vi innfører. Det er gode lærere vi trenger, og dem har vi mange av i den norske litteraturhistorien.

Norsk litteratur

Av Astrid Bjønness

dan kan vi lære oss til å bruke språket slik at vi også kan få del i noe av den klarhet og syvende liv som kan frembringes om vi bare kan omgås ordene på en kraftfull og levende måte?

Her står selvfølgelig hele oppdragelsen, skolen og i særdeleshet norskfaget i en viktig stilling. Søkelyset som nå i det siste er blitt satt på norskundervisningen har belyst endel sider ved denne saken. Alle klager over at dagens ungdom ikke kan bruke sitt morsmål på en tilfredsstillende måte. Skolen har ikke klart å skjønne sin oppgave. Noe må gjøres. Norskfaget må styrkes. Komiteer og

lete lenge og betale dyrt, men man vet at det er den eneste måten å gjøre det på. Det nytter ikke bare å trene og trene, man trenger instruksjon fra en som kan tingene, en som har innsikt og oversikt.

Det samme med en som skal bli musiker. Han trenger en god lærer. Sitter man bare og øver og øver uten kyndig veiledning og hjelp kommer man ikke langt. Det er ikke lett å få tak i en god lærer, det er langt mellom dem, de er sjeldne.

Hva med språkopplæringen? Trenger vi ikke læremestre her? Og trenger vi ikke de beste? Når vi ser at det norske språket er i